

Рецензия

От: професор **Георги Фотев Георгиев**, доктор на философските науки:

Нов български университет

На: дисертация **Dii consentes, или за социалната и**

политическата философия на Ортега-и-Гасет за искана от

доцент, доктор по философия **Лазар Георгиев Копринаров** научна

степен **доктор на философските науки**

Дисертантът Лазар Копринаров получава висшето си образование по философия в СУ “Св. Кл. Охридски” през 1971 г. Доктор по философия (кфн) става с успешна публична защита на дисертацията си *Култура срещу крушението: гледището на Ортега-и-Гасет* (1996). Работи като научен сътрудник и за определен период от време е зам.-директор на Научно-изследователския институт по култура при Министерството на културата(1990-1998). През 1993-1994 г. специализира в *Университетски институт “Ортега-и-Гасет”* на най-престижния испански университет *Комплутенсе*, Мадрид.

Лазар Копринаров е бил извънреден и пълномощен посланик и пълномощен министър на България във Венецуела. Годици наред доцент д-р Копринаров преподава в Югозападния университет “Неофит Рилски”- Благоевград социална философия, философия на политиката, сравнителна политология, естетика, европеистика. Той е ръководител на катедрата Философски и политически науки при Философски факултет на Югозападен университет “Неофит Рилски” от 2006 г. Доц. Копринаров е член на *Испанско общество по философска антропология* и на *Испанска асоциация по политически науки и администрация*. Той е участвал в редица научни форуми у нас и в чужбина, участвал е и е ръководил изследователски проекти, чел е лекции в чуждестранни университети. Тези и други значими факти и етапи в научната и преподавателска кариера на Л.Копринаров са коректно и прегледно представени в приложената Автобиографична справка. Тук поставям акцент на моментите, които имат най-пряка връзка с настоящата процедура.

Дисертационният труд *Dii consentes, или за социалната и политическа философия на Ортега-и-Гасет* е резултат на завидна изследователска последователност и фокусиране на вниманието върху големи и актуални проблеми на социалната и политическа философия на нашето време. Казвам “на нашето време” и това се нуждае от пояснение, защото не е саморазбиращо се и самоочевидно. Хосе Ортега-и-Гасет е един от най-бележитите испански и европейски мислители, философи и интелектуалци на XX в. Няма съставка на неговото монументално интелектуално дело, която да е загубила с отминаването на своето време смисъла и значението си и да принадлежи единствено на миналото. Познати са не малко такива примери, които остават повече или по-малко значими знаци на идейното и мисловно минало. Разбира се, интелектуалното дело на Ортега-и-Гасет спомага за разбиране на драматичните изпитания, които преживява и изпитва неговата многострадална Испания, епохалната драма и трагизъм на Европа и заедно с нея света през XX в. Но всичко това не е отговор на въпроса за актуалността, която имам предвид, защото историческа значимост не означава още актуалност с оглед на нови времена, каквото е нашето време, тоест времето в което сме.

В мотивировката си на избора на темата на дисертацията дисертантът изтъква и обосновава необходимостта от запълване на определени празноти в националния ни идеен, културоложки и философски арсенал. Лекокрили всезнайковци биха казали с досадно високомерие, че има предостатъчно литература върху Ортега-и-Гасет, а всеки потенциално заинтересован българин знае и би трябвало да знае поне английски език и да ползва въпросната литература. Или, защо да не се преведат на български език важни трудове, в т.ч. и други съчинения на испанския мислител освен вече познатите преводи. По такава “логика” в бъдеще ще бъдат излишни български университети, български учени и философи, които да мислят и пишат на български език, което пък в по-далечно бъдеще ще означава отмиране на сега майчиния ни език и пр.

Естествено, тук не мога да се отклонявам, но се подразбира достатъчно ясно мотива на нашия философ да се включи в големите дебати върху идейното наследство на Ортега-и-Гасет. Впрочем доц. Копринаров познава отлично обширната научна литература на няколко езика, релевантна на темата и проблемите, които изследва, въпрос, който официалния рецензент е длъжен изрично да коментира.

Другият основен аспект върху който фокусирам вниманието е актуалността на социалната и политическа философия на Хосе Ортега-и-Гасет с оглед проблемите на нашето време, проблемите пред които е изправена Европа и човечеството в началото на XXI в. След имплозията на тоталитарно-комунистическата система светът от двуполюсен се превърна в полицетричен. Глобализацията и глокализацията са все по-интензивни процеси. Изграждането на нова и обединена Европа е също така безпрецедентен феномен в човешката история. Както казват Кинг и Шнайдер, социалната промяна е единствената константа в съвременния свят. С това се учестват кризите и светът като че ли влиза от една в друга криза. С оглед на така очертаната ситуация придобиват извънредна актуалност фундаментални тези и идеи в социалната и политическа философия на Ортега-и-Гасет, които са в сърцевината на дисертационния труд на доц. Л. Копринаров. Трудът е обърнат не просто към идейната история на Европа, което сама по себе си е разбира се много важно, но заедно с това и дори преди всичко към настоящето и обозримото бъдеще.

След Ницше Ортега-и-Гасет обосновава по брилянтен начин перспективността на битието, на социалното битие, на социалния свят. При Ортега перспективизма върви ръка за ръка с философския въпрос за плурализма. Полицетричният свят, за който стана дума, поставя на преден план перспективността на социалното битие изобщо. Глобализацията, която някои автори третираят като немислима в предходните епохи хомогенизация като че ли срива перспективизма в смисъла на Ортега-и-Гасет. Напротив, значението на идеята(теорията) за перспективизма нараства с нова сила, което увеличава многократно стойността на обсъждания дисертационен труд.

Не е уместно да се извършва изложение на съдържанието на дисертационния труд и да се привежда структурата, по-точно е да се казва композицията на съчинението, както постъпват за съжаление твърде често официални рецензенти, които не правят разлика между рецензия при публична защита и рецензия за списание и с някакво друго предназначение. Налице е автореферат и в рецензия като настоящето се дава задължително становище дали се представя съдържанието на дисертационния труд адекватно и коректно. *Авторефератът на дисертанта представя вярно и по безупречно коректен начин съдържанието на дисертационния труд.*

В приложената изисквана от научния законодател *Самооценка за научните приноси в дисертацията* доц. Лазар Копринаров формулира седем основни научни приноса. Потвърждавам, че посочените приноси се съдържат наистина в дисертационния труд и поради техния характер (не е такъв случая в естествените науки и математиката) не може да се изисква указване на страници, параграфи и дори глави на труда. Някои от приносите, като този под т.3 би могло да бъдат по-добре формулирани, а не просто декларирани (въпросът е в какво собствено се състои дадената *теза*). Аналогична критика имам по отношение приноса под т.6. Очаквам дисертанта да отговори писмено пред Журито на тези критични бележки, какъвто писмен отговор е задължителен.

Необходимите аргументи за окончателния извод и препоръка на настоящата рецензия са свързани на първо място с научните приноси в дисертационния труд. Естествено някои от е приносите, които изтъквам се припокриват с представените в Самооценката. Научният принос, който се отнася до обогатяване на българската философска и политологическа литература вече коментирах, но е необходимо да се добави, че не става дума за прилагане “мерките на нашата долина”, както саркастично съм се изразявал не веднъж на едни или други научни форуми у нас. Доц. Копринаров не се осланя на подобни критерии и мерки, а преследва

последователно и много успешно съизмерване с най-добрите образци, а в дадения случай с постиженията на водещи анализатори и интерпретатори на великия испански философ. В такъв смисъл въпросният научен принос обогатява националната политологическа и социално-философска мисъл.

Съществен научен принос са изводите на анализа, и на места експликацията на значими връзки и интерпретация на социалната онтология на Хосе Ортега-и-Гасет, които поставят във фокуса на вниманието социалната реалност като жизнен феномен. Разбира се благодарение на късния Хусерл и неговия ученик, основоположник на феноменологическата социология, Алфред Шютц, благодарение на развитието на феноменологическата социология и феноменологията след Хусерл и Шютц (разработката на категорията жизнен свят) не може да се каже, че подобно третиране на социалното е изключение и оставено в забрава. Но оригиналните възгледи на големия испански философ, както демонстрира Копринаров в дисертацията си, остават с непреходна стойност като опозиция на реифицираната и “машинизирана социалност”. Като закачка ще отбележа, че честата употреба на думата “случване” (една мода през последните години у нас) не е сполучливата кодификация на иначе много важното означаващо, което се има предвид.

Копринаров смята за свой принос аргументацията за причастност на политическата философия на Ортега-и-Гасет към руслото на либерализма. Не оспорвам тази квалификация и категоризация, но бих поставил акцент върху третирането на политическата свобода (свободи), което е проблемен комплекс, налагащ необходимостта от преосмисляне с оглед на динамично променящия се все по-комплексен и нелинейно развиващ се свят. В тази връзка особено значим е научния принос на Копринаров, който сам той не посочва, изразяващ се в концепцията за кризата в оригиналната трактовка на Ортега-и-Гасет. Копринаров хвърля извънредно важно предизвикателство, отговора на което би намалило или възпряло нарастващата пропаст между науката и философията, от една страна, и социалния живот и света, от друга

страна. Не е задача на философията да променя света, ако иска да е философия, а не прислужница и инструмент на едни или други сили, но не може да се окопава в бездушен и самодоволен “академизъм”.

Много висока оценка заслужава приносът в дисертацията отнасящ се до представянето, анализа и разкриване смисъла на идеята на великия испански философ за Европа. Необходимо е връщане отново към философското наследство на Ортега, което се отнася пряко до европейската идея. Не само Испания днес може да черпи от разработките за европеизацията на Испания, но и всяка друга европейска нация, в т.ч. България като част от обединена Европа и европейски страни, които желаят да станат членове на съюза.

Части от дисертацията са вече публикувани към които се добавя респектиращ брой други публикации по темата на дисертацията. Това е много рядко срещан пример. Разгърнати и защитавани в дисертацията основни тези са вече цитирани, в т.ч. в чужбина, което е видно от приложената справка. Това е също рядко срещан не само у нас пример.

Дисертационният труд и приносите, които се съдържат в него са лично дело на дисертанта и членовете на Журито, както и всички други компетентни лица разбират освен всичко друго и деликатният смисъл на твърдението на рецензента по въпрос, по който е задължен да се произнесе ясно.

Аргументираните достойнства на дисертационния труд като цяло, съдържащите се в него ярки научни приноси са основанията ми да препоръчам без колебания уважаемите членове на Журито да гласуват единодушно с **да** за присъждане на доцент, д-р *Лазар Георгиев Копринаров* най-високата научна степен **доктор на философските науки**. Това е напълно заслужено признание. Ще си позволя да добавя, че оценяваме научно постижение не само на един утвърден учен, за когото интелектуалната честност е висша добродетел. Лазар Копринаров е прекрасен колега и уважавана от всички, които го познават личност.

Проф. Георги Фотев

Декември 2011 г.

София

